

INDHOLD:

Symbolismen eller Det sjælelige Gennembrud

Syntetisme

Den frie Udstilling

Symbolismen eller Det sjælelige Gennembrud

Skønvirkestilen

Symbolister om kunst

Om transcendental og human symbolisme

Taarnet

Harald Slott-Møller *Primavera* (1901)

JF Willumsen *To Bretagnekoner skilles efter en Passiar* (1890)

Opgaver

Forslag til undervisningsforløb

Forslag til flere opgaver

Forslag til illustrationer

Litteraturliste

Symbolismen eller Det sjælelige Gennembrud

Den symbolistiske strømning har rod i 1850ernes moderne franske lyrik, der tæller digtere som Charles Baudelaire (1821-1867), Arthur Rimbaud (1854-1891), Paul Verlaine (1844-1896) og Stéphane Mallarmé (1842-98). Det er et grundlæggende træk ved såvel den litterære, den maleriske og den skulpturelle del af symbolismen, at dens udtryk er antirealistisk, antinaturalistisk. Symbolistiske kunstværker anerkender modernitetens eksistentielle forfladigelse og søger derfor indad og gransker sjælen for mening og sammenhæng i tilværelsen. Af samme grund er symbolismen også blevet kaldt Det sjælelige Gennembrud. Derved får det kunstneriske udtryk i høj grad karakter af kunst (l'art pour l'art), når kunstværkerne bevidst ikke mimer virkeligheden, men forestillingen om den.

Syntetisme

Det er ikke uden en vis logik, at den symbolistiske kunst anvender symboler. Anvendelsen af symboler er dog påfaldende i den forstand, at symbolikken etableres i selve kunstværket. Selvom symbolerne i mange tilfælde bærer på traditionelle lag af betydning, der går igen i andre sammenhænge udenfor kunstværket, foregår der en betydningstilskrivning i mellem de forskellige komponenter af kunstværket, der samler værket i en helhed, der er større end delene tilsammen. Værkets samlede helhed og enhed bliver således til i *korrespondancen* (dialogen) mellem dets forskellige dele; en dialog, hvor almindelige fænomener får symbolsk indhold og indholdet af kendte symboler nuanceres.

I stedet for at skildre et træ skildrer de forestillingen om et træ; et træ, der er stemnings- og betydningsbærende i forhold til at forstå billedet som helhed. Denne udtryksform kaldte symbolisterne for *syntetisk*, fordi træet i billedet udtrykker en syntese (forening) af ting og tanke, sansning og form.

Den frie Udstilling

Kredsen af symbolister omkring Johan Rohde (1856-1935) havde svært ved at få deres værker optaget på Charlottenborgs årlige forårsudstilling. Efter at kredsen inspireret af de franske impressionister havde afholdt *Salon des Refusés* (de afvistes salon) nogle gange stiftede symbolisterne i 1891 Den frie Udstilling som et alternativ for de nye strømninger i kunsten omkring århundredeskiftet; strømninger i billedkunst, kunsthåndværk og design, der gjorde op med den gengivende kunst. I stedet søgte kunstnerne at uddrage motivets essens, dets bagvedliggende idé.

På Kunsten kan du se billeder af Den frie Udstillings stiftere, bl.a. Johan Rohde *I en Have. Cività d'Antino* 1901; Harald Slott-Møller *Primavera*, 1901; Vilhelm Hammershøi *Mandsportræt* ca. 1904; Malthe Engelsted *Hos Inspektøren* (1885); JF Willumsen bl.a. *To Bretagnekoner skilles efter en Passiar* (1890), *Krigsinvaliden* (1928) og *To Børn, der leger med Dukketeater* (1928); Endvidere kan du se billeder af kunstnere, der udstillede på Den frie i udstillingens første år, bl.a. Ludvig Find *Landskab* (1907), Sigurd Swane *Selvportræt* (1916), PS Krøyer *Liggende Fisker* (1883) og L.A. Ring *Bakket Landskab, Gråvej* (1892).

Skønvirkestilen

Det var en grundtanke i den symbolistiske strømning, at skønheden skænker åndelige indsigter, og at mennesker derfor inspireres af at omgive sig med skønne ting i skønne rum. Derfor udtrykte en del symbolistiske kunstnere sig ikke blot i de klassiske udtryksformer maleri og skulptur, men i et *gesamtkunstwerk* af så forskellige medier som litteratur, billedkunst, kunsthåndværk, industrielt

design og arkitektur. Denne bestræbelse på at syntetisere (forene) liv og kunst udmøntede sig ved hjælp af forskønnende ornamenter og dekorationer i harmoniske, organiske udtryk, hvilende i sig selv, blev i Danmark kaldt for *Skønvirkestilen*, i England for *Modern Style* eller *The Arts and Crafts Movement*, i Frankrig for *Art Nouveau* og i Mellemeuropa for *Jugend*. Den frie Udstillings nuværende, permanente og tidligere midlertidige bygninger blev for eksempel tegnet af kunstneren JF Willumsen (1863-1958), ligesom arkitekten og kunsthåndværkeren Thorvald Bindesbøll (1846-1908) også designede den slidstærke etiket til Carlsberg Pilsner.

Symbolister om kunst

Forfatteren Valdemar Vedel (1865-1942):

Derfor vil denne kunst ogsaa skabe nye Skønhedsformer, afpassede efter vore Nerver og vor Smag. Vor Tids udviklede og sammensatte Sjæleliv bevæger sig ikke i de enkelte og store Bølger, som forrige Tidens; det er ikke de store simple Følelser: Had, Kærlighed, Sorg, Vrede, Jubel, som skifte i os, men fortrinsvis de sære, blandede Stemninger, der synes graa og udjævnede udadtil, men for modtagelige Nerver netop er uendelig rigere, mangfoldigere og finere. Saaledes ogsaa vort Øje: det søger fra de grelt skrigende, usammensatte Farver til de doucere og blandede Mellemparver. Men derfor vil ogsaa Kunsten vælge Farverne – den ydre Verdens, som Sjælelivets – med en anden Smag end tidligere Tidens Kunst: den vil ikke tegne Livet med Tragediens Sort i Sort eller Satirens Galdegrønt eller Lyrikkens traditionelle Farveskala, men vil male Livet i de nuancerige Farvetoner, i de sære Stemningsblandinger, hvori vore Nerver leve det og som vor Smag ynder det (Vedel 1888, 163f)

Forfatteren Johannes Jørgensen (1866-1956):

(...) Sjæl og Verden er ét.

Det almindelige Menneske erkender ikke dette. Han anser sig for et isoleret Individ, et enligt og særligt Væsen, i en Verden, overfor hvis Uendelighed han føler sig fremmed og forladt.

Kunstneren derimod fatter instinktmæssigt og intuitivt, Tilværelsens sande Væsen. Han føler sin Sjæls Sammenhæng med Naturens Sjæl og aner bag Tingenes tilsyneladende LigeGYldighed en hjemlig Verden, hvori hans Aand har en evig Infødsret.

Den sande Kunstner er derfor nødvendigt Symbolist. Hans Sjæl genkender bag de timelige Ting den Evighed, hvoraf hans Sjæl er udsprungen. Med Shelley anskuer han Livet som et mangefarvet Glas, hvorigennem det Evtig-Enes hvide lys bryder sig. Virkeligheden bliver for ham kun en højere Verdens Symbol (...).

Al ægte Kunst er og bliver symbolsk. Overalt hos de store Mestre finder man Naturen opfattet som et ydre Tegn paa et indre sjæleligt Liv (...).

Verden er dyb. Og kun flade Aander fatter det ikke. (Jørgensen 1981, 55f)

Forfatteren Sophus Claussen (1865-1931): (den unge digter er Claussen selv)

Jeg ved en ung Digter, som i noget pathetisk Stil skrev til en Ven, at han ikke ville dyrke de fælles Helgene, men opsøge de vilde Bjerge og gldæ sig over det grønne Græs, som voxede der efter Solen og Regnens Luner (...). For den Mand var Poesien ikke som for vore realistiske Forgængere et Middel til Udbredelse af samfundsnyttige Meninger, en tom Skal, hvori man snart kunde putte en Haandfuld Kristendom, snart en Haandfuld Fritænkeri. For ham var Poesien selv en Religion (...). Hvem tror vel nu mere, at det for Digteren gælder om at efterligne, genfortælle de Ting, som Hvermand hver dag kan se og høre? Nej, det gælder om at forbinde dem, uddybe deres Betydning (...) Vor Tid – de Unge – er vendt tilbage til den ældgamle opfattelse, at en Digter helst bør være beaandet, en Forkynder af tingenes dunkle og forunderlige Sammenhæng. Digteren gætter bagved de Ting, han ser, en usynlig Verdensorden, en Slags sublim Mathematik, hvis høje og udviklede Beregninger er ham den Drømmeblomst, den Lotus, der bringer glæmsel for denne Verdens Sorger (Jørgensen (red.) 1981, 126f)

Om transcendental og human symbolisme

Dansk symbolisme er i mange år blevet forbundet med forfatteren Johannes Jørgensens (1866-1956) opfattelse. Det skyldes ikke mindst, at han formulerede det symbolistiske tidsskrift *Taarnets* programartikel "Symbolisme". Johannes Jørgensens var i sin opfattelse af symbolismen påvirket af sit trosforhold, idet han konverterede til katolicismen og havde den opfattelse, at kunstværket med sine korrespondancer, *transcenderede* kunstværket og pegede på en højere mening, skaberværket.

Johannes Jørgensens opfattelse har fortsat gyldighed for forståelsen af den danske symbolisme; ikke mindst fordi en påfaldende stor del af de danske symbolister konverterede til katolicismen, men det vil reducere forståelsen af den danske symbolisme, hvis man automatisk forsøger at begribe symbolistiske kunstværker i relation til det hinsides. Litteraten Bo Hakon Jørgensen (f. 1946) har med udgangspunkt i Sophus Claussens (1865-1931) digte påpeget, at der parallelt med den *transcendentale symbolisme*, eksisterer en *human symbolisme*. I den humane symbolisme anfører kunstværkets sammenhæng, dets *korrespondancer* mellem symboler, en måde at betragte, sanse, opleve på, der har gyldighed i værkets sammenhæng og som inspiration til at betragte, sanse, opleve en sammenhæng udenfor kunstværket; Sophus Claussen beskriver selv forskellen således: "jeg kunde for Exempel i en oprømt Stund erklære hele Verden for et Vidunder, en Æventyrbog; han [Johannes Jørgensen] derimod forlangte bogstavelig et Vidunder af Verden".

Taarnet

Taarnet – *Illustreret Tidsskrift for Kunst og Litteratur*, der, med den engagerede forfatter Johannes Jørgensen som redaktør, udkom i perioden oktober 1893 - september 1894. *Taarnet* var sammen med Den frie Udstilling et omdrejningspunkt for den symbolistiske strømning i Danmark.

Taarnet favnede bredt; tidsskriftets læsere blev således præsenteret for både dansk og international symbolistisk litteratur og billedkunst. Desuden introducerede, diskuterede og anmeldte *Taarnets* skribenter symbolistiske værker, kunstnere og udstillinger. På denne måde blev tidsskriftet et samlingspunkt for en broget samling af kunstnere, der primært havde det tilfælles, at deres kunstopfattelse var en reaktion mod det moderne gennembrud naturalistiske orientering og for malernes vedkommende også mod den vedholdende romantiske orientering.

Harald Slott-Møller *Primavera* (1901)

Det er forår i Italien. Solen er ved at gå ned over bjergene ved Fiesole nord for Firenze. Et ungt par sidder bænket ved et bord og venter på deres aftensmåltid. Kvinden byder manden at drikke af sit vinglas, og han ser henført på hende. Men billedet handler om mere end den forelskelse, man umiddelbart ser. Der henvises også til den ældgamle syndefaldsmyte, historien om Adam og Eva, hvor kvinden frister manden og derved bliver årsag til menneskets ulykke. Harald Slott-Møllers malerier er symbolistiske, og deres fint ornamenterede overflade dækker over flere lag af betydning.

JF Willumsen *To Bretagnekoner skilles efter en Passiar* (1890)

To kvinder klædt i traditionelle bretonske dragter har mødt hinanden på vejen. Nu skilles de for at fortsætte deres travle hverdag, den ene med et barn på armen, den anden med et fad. Men kunstneren fokuserer ikke på fortællingen i billedet. Han beskæftiger sig med bevægelsen, som han giver indtryk af ved at bygge kompositionen op over diagonale linjeforløb. J.F. Willumsen har malet billedet i Pont-Aven i Bretagne. Her var der ved 1800-tallets slutning en koloni af kunstnere, som søgte tilbage mod et enklere og sandere udtryk i kunsten. De tog udgangspunkt for deres formelle eksperimenter i den lokale befolkning, som levede et enkelt liv upåvirket af den moderne tid og industrialiseringen.

Willumsen beskrev selv billedet i kataloget til Den frie Udstilling, hvor det blev præsenteret under titlen *To Bretagnekoner siger efter en Passiar hinanden farvel*: ”To Koner skilles efter en Passiar. De er i dobbelt Bevægelse, idet de paa en og samme Tid drejer sig omkring og begynder at gaa. For at fremme Indtrykket heraf er der i Figurerne søgt gennemført saa mange vandrette

Konturer som muligt; de kortstammede Proportioner i Figurerne hjælpe med hertil. Solpletterne omkring dem skal forøge scenens Uro”

Opgaver

Opgave 1

Skriv en kronik om Valdemar Vedel, Johannes Jørgensen og Sophus Claussens udsagn om kunst, der står nedenfor. I kronikken skal du

- Redegørefor Vedels, Jørgensens og Claussens holdninger til kunst?
- Diskutere, hvad der adskiller deres synspunkter, og hvad der samler dem om symbolismen?
- Diskutere hvorfor du er enig og eller uenig i deres opfattelser af kunst; herunder redegøre for din egen holdning til kunst.

Forfatteren Valdemar Vedel (1865-1942):

Derfor vil denne kunst ogsaa skabe nye Skønhedsformer, afpassede efter vore Nerver og vor Smag. Vor Tids udviklede og sammensatte Sjæleliv bevæger sig ikke i de enkelte og store Bølger, som forrige Tiders; det er ikke de store simple Følelser: Had, Kærlighed, Sorg, Vrede, Jubel, som skifte i os, men fortrinsvis de sære, blandede Stemninger, der synes graa og udjævnede udadtil, men for modtagelige Nerver netop er uendelig rigere, mangfoldigere og finere. Saaledes ogsaa vort Øje: det søger fra de grelt skrigende, usammensatte Farver til de doucere og blandede Mellemparver. Men derfor vil ogsaa Kunsten vælge Farverne – den ydre Verdens, som Sjælelivets – med en anden Smag end tidligere Tiders Kunst: den vil ikke tegne Livet med Tragediens Sort i Sort eller Satirens Galdegrønt eller Lyrikkens traditionelle Farveskala, men vil male Livet i de nuancerige Farvetoner, i de sære Stemningsblandinger, hvori vore Nerver leve det og som vor Smag ynder det (Vedel 1888, 163f)

Forfatteren Johannes Jørgensen (1866-1956):

(...) Sjæl og Verden er ét.

Det almindelige Menneske erkender ikke dette. Han anser sig for et isoleret Individ, et enligt og særligt Væsen, i en Verden, overfor hvis Uendelighed han føler sig fremmed og forladt.

Kunstneren derimod fatter instinktmæssigt og intuitivt, Tilværelsens sande Væsen. Han føler sin Sjæls Sammenhæng med Naturens Sjæl og aner bag Tingenes tilsyneladende LigeGYldighed en hjemlig Verden, hvori hans Aand har en evig Infødsret.

Den sande Kunstner er derfor nødvendigt Symbolist. Hans Sjæl genkender bag de timelige Ting den Evighed, hvoraf hans Sjæl er udsprungen. Med Shelley anskuer han Livet som et mangefarvet Glas, hvorigennem det Evigt-Enes hvide lys bryder sig. Virkeligheden bliver for ham kun en højere Verdens Symbol (...).

Al ægte Kunst er og bliver symbolsk. Overalt hos de store Mestre finder man Naturen opfattet som et ydre Tegn paa et indre sjæleligt Liv (...).

Verden er dyb. Og kun flade Aander fatter det ikke. (Jørgensen 1981, 55f)

Forfatteren Sophus Claussen (1865-1931): (den unge digter er Claussen selv)

Jeg ved en ung Digter, som i noget pathetisk Stil skrev til en Ven, at han ikke ville dyrke de fælles Helgene, men opsøge de vilde Bjerge og gldæe sig over det grønne Græs, som voxede der efter Solen og Regnens Luner (...). For den Mand var Poesien ikke som for vore realistiske Forgængere et Middel til Udbredelse af samfundsnyttige Meninger, en tom Skal, hvori man snart kunde putte en Haandfuld Kristendom, snart en Haandfuld Fritænkeri. For ham var Poesien selv en Religion (...). Hvem tror vel nu mere, at det for Digteren gælder om at efterligne, genfortælle de Ting, som Hvermand hver dag kan se og høre? Nej, det gælder om at forbinde dem, uddybe deres Betydning (...) Vor Tid – de Unge – er vendt tilbage til den ældgamle opfattelse, at en Digter helst bør være beaandet, en Forkynder af tingenes dunkle og forunderlige Sammenhæng. Digteren gætter bagved de Ting, han ser, en usynlig

Verdensorden, en Slags sublim Mathematik, hvis høje og indviklede Beregninger er ham den Drømmeblomst, den Lotus, der bringer glemsel for denne Verdens Sorger (Jørgensen (red.) 1981, 126f)

Opgave 2

Lav et oplæg, hvor I præsenterer og analyserer Harald Slott-Møllers billede *Primavera* og Johannes Jørgensens digt *Bekendelse* <http://fc.toender-gym.dk/~fm/1800tal/jobj.htm>

Beskriv temaer som de to kunstneriske udtryk er fælles om og hvad temaerne betyder for forståelsen af værkerne.

Beskriv hvordan temaerne iscenesættes i maleriet og i digtet.

Diskuter, hvad iscenesættelserne har til fælles, hvad der adskiller dem og i hvor høj grad forskellen bunder i værkernes intentioner og i hvor høj grad den bunder i forskellen på kunstarterne.

Beskriv, hvad der gør dem til symbolistiske kunstværker.

Opgave 3

Lav et oplæg, hvor I præsenterer og analyserer JF Willumsens billede *To Bretagnekoner skilles efter en Passiar* og Sophus Claussens digt *Ekbataná* <http://www.kalliope.org/digt.pl?longdid=clausen2001082601> .

Beskriv hvordan og hvorfor de to kunstneriske udtryk først og fremmest er elegante.

Diskuter hvad der gør *To Bretagnekoner skilles efter en Passiar* og *Ekbataná* til symbolistisk kunst og fokuser hvordan symbolismen frembringes i de to forskellige kunstartet: maleri og litteratur

Opgave 4

Skriv en dialog mellem manden og kvinden i *Primavera*. Gør den troværdig i forhold til personernes udtryk og omgivelser.

Opgave 5

Sammenlign personerne i billedet *Primavera* med personerne i den amerikanske forfatter Ernest Hemmingways novelle *Bjerger som hvide elefanter*

Opgave 6

Skriv en litterær artikel med analyse og fortolkning af Vilhelm Hammershøi *Artemis* (1893-94) og Joakim Skovgaard *Kristus i de Dødes Rige* (1891-1894). Du kan med fordel lægge vægt på kunstværkernes symbolistiske træk og må gerne inddrage Mogens Ballins artikel ”Den frie Udstilling” fra *Taarnet* April – Maj 1894 ([link til artiklen](#)), der kommenterer billederne. Perspektivering skal være til symbolistiske tekster du har læst.

Forslag til undervisningsforløb

- Læs om symbolisme.
www.adl.dk/adl_pub/periode/cv/ShowPerbesItem.aspx?noc=adl_pub&p_periode_id=22&p_perbeskat_id=period

Samt i *Litteraturens Veje* af Johannes Fibiger & Gerd Lütken 2004/1996 *Litteraturens Veje*. Systime, Århus.

- Læs symbolistiske tekster, for eksempel:

Sophus Claussen:	<i>Pariserinde,</i>	fra <i>Elleve Sonetter</i> in <i>Taarnet</i> April-Maj 1894
	<i>Ekbatana</i>	fra <i>Valfart</i> (1896). Med i Litteraturkanon
	<i>Rejseminder</i>	fra <i>Pilefløjter</i> (1899)
	<i>Il Letto</i>	fra <i>Djævlerier</i> (1904)
Johannes Jørgensen:	<i>Bekendelse</i> fra <i>Bekendelse</i> (1894)	
	<i>Confiteor – til den der har læst</i> fra <i>Bekendelse</i> (1894)	
Johannes V. Jensen	<i>Einar Elkiær</i>	(1898)
	<i>Kongens Fald</i>	(1901) Ikke en symbolistisk roman, men med udpræget symbolistiske motiver. For eksempel åbningsscenen
		landskabsbeskrivelse og fremstillingen af Axel. Med i Litteraturkanon
Charles Baudelaire:	<i>Forbindelser</i>	fra <i>Helvedesblomster</i> (1997)/ <i>Syndens Blomster</i> (1921). Programdigt
	<i>Skønheden</i>	fra <i>Helvedesblomster</i> (1997)/ <i>Syndens Blomster</i> (1921). In <i>Taarnet</i> , december 1893.
	<i>Den Fremmede</i>	fra <i>Parisisk spleen – små prosadigte</i> (1918)
Sigbjørn Obstfelder	<i>Jeg ser</i>	fra <i>Digte</i> (1893)
Paul Verlaine	<i>Længsel</i>	In <i>Taarnet</i> Juli-September 1894
Stéphane Mallarmé:	<i>Længsel</i>	In <i>Taarnet</i> Januar 1894

- Gennemgå symbolistiske billeder. F.eks. efter Erwin Panofskys Analysemodel, hvor et billede betragtes via
 - 1: *Beskrivelse* af hvad vi ser på billedet
 - 2: *Analyse*: hvordan agerer det vi ser på billedet, hvad lægger vi mærke til?
 - 3: *Tolkning*: hvorfor lægger vi mærke til netop de aspekter ved billedet
 - 4: *Perspektivering* til samtidens åndshistorie, kulturstrømninger og samfundsforhold

Inspiration til valg af symbolistiske billeder

Vilhelm Hammershøi *Artemis* 1893-94

Joakim Skovgaard *Kristus i de Dødes Rige* 1891-1894

To hovedværker i dansk symbolisme som maleren Mogens Ballin under signaturen M.B. i artiklen ”Den frie Udstilling” anmeldte i *Taarnet* April – Maj 1894 Link til Aalborg Bibliotekerne

<http://kortlink.dk/6szs>

Ludvig Find *Portræt af en ung Kunstner* 1893

Et maleri som maleren Simon Koch anmeldte i artiklen ”Ludvig Find” i *Taarnet* Oktober 1893
Se endvidere:

Ejnar Nielsen *Portrætgruppe* 1900-1901

L.A. Ring *Aften. Den gamle kone og Døden* 1887

L.A. Ring *Sommerdag ved Roskilde Fjord* 1900

L.A. Ring *Efter Solnedgang. ”Nu skrider Dagen under og Natten vælder ud”* 1899

Arnold Böcklin *De Dødes Ø* 1883

JF Willumsen *Jotunheim* 1892-1893

JF Willumsen *En Bjergbestigerske* 1912

- Lav et forløb om *Taarnet* og dets centrale position i den danske symbolisme

Indgangsvinkler: *Taarnets* kunstværker – den kunst som tidsskriftet præsenterede
Taarnet som strømpil for kunsten (anmeldelser, programartikel)
Taarnet som et mødested for de forskellige kunstarter

Læs for eksempel

Sophus Claussen:	<i>Pariserinde</i>	<i>Taarnet</i> April-Maj 1894
Charles Baudelaire	<i>Skønheden</i>	<i>Taarnet</i> , December 1893.
Paul Verlaine	<i>Længsel</i>	<i>Taarnet</i> Juli-September 1894
Stéphane Mallarmé:	<i>Længsel</i>	<i>Taarnet</i> Januar 1894

Om symbolismen

Johannes Jørgensen	”Symbolisme”	<i>Taarnet</i> December 1893
”Sophus Claussen interviewet”		<i>Taarnet</i> Juni 1894

Om kunst

Simon Koch:	”Ludvig Find”	<i>Taarnet</i> Oktober 1893
M.B.	”Den frie Udstilling”	<i>Taarnet</i> April – Maj 1894

Om litteratur

Johannes Jørgensen	”Nutidens danske Litteratur”	<i>Taarnet</i> Februar 1894

Om Taarnet

FJ Billeskov Hansen	Efterskrift	<i>Taarnet</i> 1981

Læs Valdemar Vedel, Johannes Jørgensen og Sophus Claussens udsagn om kunst. Redegør for deres holdning til kunst, forskelle i deres kunstopfattelse og hvad der samler dem i symbolismen.

Forfatteren Valdemar Vedel (1865-1942):

Derfor vil denne kunst ogsaa skabe nye Skønhedsformer, afpassede efter vore Nerver og vor Smag. Vor Tids udviklede og sammensatte Sjæleliv bevæger sig ikke i de enkelte og store

Bølger, som forrige Tiders; det er ikke de store simple Følelser: Had, Kærlighed, Sorg, Vrede, Jubel, som skifte i os, men fortrinsvis de sære, blandede Stemninger, der synes graa og udjævnede udadtil, men for modtagelige Nerver netop er uendelig rigere, mangfoldigere og finere. Saaledes ogsaa vort Øje: det søger fra de grelt skrigende, usammensatte Farver til de doucere og blandede Mellemparver. Men derfor vil ogsaa Kunsten vælge Farverne – den ydre Verdens, som Sjælelivets – med en anden Smag end tidligere Tiders Kunst: den vil ikke tegne Livet med Tragediens Sort i Sort eller Satirens Galdegrønt eller Lyrikkens traditionelle Farveskala, men vil male Livet i de nuancerige Farvetoner, i de sære Stemningsblandinger, hvori vore Nerver leve det og som vor Smag ynder det (Vedel 1888, 163f)

Forfatteren Johannes Jørgensen (1866-1956):

(...) Sjæl og Verden er ét.

Det almindelige Menneske erkender ikke dette. Han anser sig for et isoleret Individ, et enligt og særligt Væsen, i en Verden, overfor hvis Uendelighed han føler sig fremmed og forladt.

Kunstneren derimod fatter instinktmæssigt og intuitivt, Tilværelsens sande Væsen. Han føler sin Sjæls Sammenhæng med Naturens Sjæl og aner bag Tingenes tilsyneladende Ligeegyldighed en hjemlig Verden, hvori hans Aand har en evig Infødsret.

Den sande Kunstner er derfor nødvendigt Symbolist. Hans Sjæl genkender bag de timelige Ting den Evighed, hvoraf hans Sjæl er udsprungen. Med Shelley anskuer han Livet som et mangefarvet Glas, hvorigennem det Evigt-Enes hvide lys bryder sig. Virkeligheden bliver for ham kun en højere Verdens Symbol (...).

Al ægte Kunst er og bliver symbolsk. Overalt hos de store Mestre finder man Naturen opfattet som et ydre Tegn paa et indre sjæleligt Liv (...).

Verden er dyb. Og kun flade Aander fatter det ikke. (Jørgensen 1981, 55f)

Forfatteren Sophus Claussen (1865-1931): (den unge digter er Claussen selv)

Jeg ved en ung Digter, som i noget pathetisk Stil skrev til en Ven, at han ikke ville dyrke de fælles Helgene, men opsøge de vilde Bjerge og gldæ sig over det grønne Græs, som voxede der efter Solen og Regnens Luner (...). For den Mand var Poesien ikke som for vore realistiske Forgængere et Middel til Udbredelse af samfundsnyttige Meninger, en tom Skal, hvori man snart kunde putte en Haandfuld Kristendom, snart en Haandfuld Fritænkeri. For ham var Poesien selv en Religion (...). Hvem tror vel nu mere, at det for Digteren gælder om at efterligne, genfortælle de Ting, som Hvermand hver dag kan se og høre? Nej, det gælder om at forbinde dem, uddybe deres Betydning (...). Vor Tid – de Unge – er vendt tilbage til den ældgamle opfattelse, at en Digter helst bør være beaandet, en Forkynder af tingenes dunkle og forunderlige Sammenhæng. Digteren gætter bagved de Ting, han ser, en usynlig Verdensorden, en Slags sublim Matematik, hvis høje og indviklede Beregninger er ham den Drømmeblomst, den Lotus, der bringer glemsel for denne Verdens Sorger (Jørgensen (red.) 1981, 126f)

Andre litterære konverteringer:

CS Lewis og JRR Tolkiens berygtede 13 minutter lange spadseretur, der omvendte Tolkien

Forslag til flere opgaver:

- Johannes Jørgensen og Sophus Claussen
- Symbolistiske billeder
- Symbolismen i tekst og billede Tekst og
- Symbolisternes kunstopfattelse

Forslag til illustrationer

Thorvald Binesbølls etiket

Forslag til links:

Binesbølls Mesteretiket: http://www.netetiket.dk/lager_hof_binesboll.htm
<http://www.123hjemmeside.dk/carlsberg-etiketter/5889272>

Forslag til illustrationer fra *Taarnet*:

Taarnets Logo

Forside fra Taarnet

Oratio et humilis corde . . .

Illustration fra Taarnet

Forslag til illustration:

Den frie Udstillings katalog 1892

Litteraturliste

Om symbolisme:

- Bak, Aase og Nina Hobolth (red.) 1998; *Kvinden og Naturen – Motiver i JF Willumsens og Harald Slott-Møllers symbolistiske kunst ca. 1890-1920* (Findes i KUNSTENs bibliotek)
- Billeskov-Jansen F.J. 1981; *Taarnet – Udgivet af Johannes Jørgensen 1893-1894. Fotografisk optryk med efterskrift og register ved F.J. Billeskov Jansen*. Det danske Sprog- og Litteraturselskab: København
- Fibiger, Johannes Gerd Lütken 2004/1996 *Litteraturens Veje*. Systime, Århus.
- Jørgensen, Bo Hakon (red.) 1975; *Århundredeskiftet 1896-1918*.
- Jørgensen, Bo Hakon 1993; *Symbolismen – eller jegets orfiske forklaring*. Odense Universitetsforlag: Odense
- Larsen, Peter Nørgaard Larsen med bidrag af Charlotte Christensen et. al. 2000; *Sjælebilleder – symbolismen i dansk og europæisk maleri 1870-1910* (Findes i KUNSTENs bibliotek)
- Ringgaard, Dan 2000; *Den poetiske lækage – Sophus Claussens lyrik, rejsebøger og essayistik*.
- Scavenius, Bente (red.) 2001; *Grib Tiden*. Gyldendal
- Serritslev Pedersen, Lise 1988; *Symbolismens seere*
- Sørensen, Peer E. *Udløb i uendeligheden*.
- Vedel, Valdemar 1888; ”Moderne Digting”, pp. 155-64 in *Ny Jord*, 2. bind
- Wiwel, Henrik 1994; *Ny dansk kunsthistorie 5 – symbolisme og impressionisme*. (Findes i KUNSTENs bibliotek)

Symbolistisk litteratur

Sophus Claussen:	<i>Pariserinde,</i>	fra <i>Elleve Sonetter</i> in <i>Taarnet</i> April-Maj 1894
	<i>Ekbatana</i>	fra <i>Valfart</i> (1896). Med i Litteraturkanon
	<i>Rejseminder</i>	fra <i>Pilefløjter</i> (1899)
	<i>Il Letto</i>	fra <i>Djævlerier</i> (1904)
Johannes Jørgensen:	<i>Bekendelse</i>	fra <i>Bekendelse</i> (1894)
	<i>Confiteor – til den der har læst</i>	fra <i>Bekendelse</i> (1894)
Johannes V. Jensen	<i>Einar Elkiær</i>	(1898)
	<i>Kongens Fald</i>	(1901) Ikke en symbolistisk roman, men med udprægede symbolistiske motiver. For eksempel åbningsscenen
		landskabsbeskrivelse og fremstillingen af Axel. Med i Litteraturkanon
Charles Baudelaire:	<i>Forbindelser</i>	fra <i>Helvedesblomster</i> (1997)/ <i>Syndens Blomster</i> (1921). Programdigt
	<i>Skønheden</i>	fra <i>Helvedesblomster</i> (1997)/ <i>Syndens Blomster</i> (1921). In <i>Taarnet</i> , december 1893.
	<i>Den Fremmede</i>	fra <i>Parisisk spleen – små prosadigte</i> (1918)
Sigbjørn Obstfelder	<i>Jeg ser</i>	fra <i>Digte</i> (1893)
Paul Verlaine	<i>Længsel</i>	In <i>Taarnet</i> Juli-September 1894
Stéphane Mallarmé:	<i>Længsel</i>	In <i>Taarnet</i> Januar 1894

Links:

www.kalliope.dk

www.epoke.dk

www.adl.dk/adl_pub/periode/cv/ShowPerbesItem.xsql?nnoc=adl_pub&p_periode_id=22&p_perbes_kat_id=period